

Socijalna politika u programima političkih stranaka te Programu rada Vlade Republike Hrvatske za razdoblje 2000.–2004. godine

Siniša Zrinščak

Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta
Sveučilište u Zagrebu

Stručni članak

UDK: 304:329 (497.5)
Primljeno: siječanj 2000.

Nakon što su prvi višestranački izbori u Hrvatskoj 1990. godine potaknuli veliko zanimanje za programe političkih stranaka, sličan se interes ponovno javlja tek u predizbornoj kampanji za parlamentarne izbore, održane početkom 2000. godine. Ovaj je interes uvjetovan gospodarskim i socijalnim problemima Hrvatske koji su do određene mjere bili zatamljeni u svim izborima nakon 1990. godine, a sada su izbili u prvi plan. Analiza programa političkih stranaka pokazuje kako sve stranke posvećuju veliku pozornost socijalnoj politici, ali se tek u manjem broju slučajeva može prepoznati za kakav se tip socijalne politike zalaže koja stranka. Objavljivanjem dosjea o socijalnoj politici u programima političkih rasprava te programu nove Vlade Republike Hrvatske želi se potaknuti ozbiljna rasprava kako o kratkoročnim mjerama tako i o dugoročnoj perspektivi socijalno-političkog razvoja Hrvatske.

Cljučne riječi: političke stranke, izbori, socijalna politika, Hrvatska.

UVOD

Prvi višestranački izbori, održani u Hrvatskoj 1990. godine, potaknuli su iznimno zanimanje za programe političkih stranaka, iz kojih se nastojala iščitati politička orijentacija velikog broja novoosnovanih stranaka, odnosno politička budućnost Hrvatske. Časopis *Naše teme* ekstenzivno je tada prenio programe registriranih stranaka u Hrvatskoj i Sloveniji, a u časopisu *Revija za sociologiju* objavljen je rad Vjekoslava Afrića i Tvrtka Ujevića pod naslovom "Analiza sadržaja političkih programa političkih stranaka u Hrvatskoj (Izbori '90.)".

Kasniji je razvoj vrlo brzo pokazao kako su realne društveno-političke silnice bile mnogo jače i sudbonosnije od zapisanih riječi ili su, pak, otkrile njihovo skriveno značenje. Ratne okolnosti i dugoročne posljedice rata dovele su do toga da su na svim kasnijim izborima dominirale tzv. velike nacionalne teme, tj. one koje su potisnule zanimanje za konkretnija programska rješenja pojedinih stranaka – pa su i nove publikacije o strankama i njihovim programima pobuđivale manju pozornost.

Izbori 2000. umnogome se razlikuju od dosadašnjih, kako po načinu odvijanja političke kampanje, tako i po rezultatima. Može li se, stoga, reći da su programi stranaka ponovno u fokusu pozornosti kako svih glasača, tako i stručne javnosti? Odgovor nije jednoznačan. Činjenica jest da su ovogodišnjim izborima, uz klasične, dominirale gospodarske i socijalne teme koje su tražile nova rješenja i kojima stranke posvećuju velike dijelove svojih izbornih materijala. S druge strane, već i površna opservacija izborne kampanje i izbornih rezultata pokazuje odlučujuću važnost ponude dosljedne alternative dotadašnjem režimu, bez detaljnije razrade predloženih političkih mjera i svih njihovih implikacija. Uostalom, i ovdje objavljena dokumentacija svjedoči kako je u ovim izborima važnija bila javno iskazana i dosljedna alternativa dosadašnjoj vlasti, nego koherentno strukturirani programi.

Može se, međutim, primijetiti da je ovaj put programima i najavljenim mjerama više bila zaokupljena stručna javnost. Više je puta, naime, bilo postavljeno pitanje kakva će se, zaista, nova ekonomska i socijalna politika vodi-

ti, tim više što su pojedine stranke sada vladajuće koalicije nudile različita rješenja za pojedine konkretne probleme. O takvom interesu svjedoči napor časopisa *Ekonomija* da sakupi ekonomske programe političkih stranaka, kao i okrugli stol "Ključni gospodarski, socijalni i politički problemi i njihova rješenja u predizbornim programima i platformama", održan 28. 12. 1999. u organizaciji Instituta za međunarodne odnose i fondacije Freedom House, Washington – regionalni ured Budimpešta. Podlogu za ovu raspravu činila je vrlo detaljna i pregledna analiza koju su, prema pojedinim područjima, izradili znanstvenici Instituta za međunarodne odnose: Nevenka Čučković i Mladen Staničić (gospodarski i socijalni problemi), Damir Grubiša (međunarodni odnosi i vanjska politika) te Zrinjka Peruško Čulek (nezavisnost medija). Ova se rasprava, posebice u području gospodarske politike (pitanje proračuna, javne potrošnje, sanacija i stečajeva, politika valutnog tečaja i sl.) i dalje nastavlja kroz dnevni i tjedni tisak.

U ozračju predizborne kampanje i saznanja o dominaciji novih tema i novih pristupa, uredništvo *Revije za socijalnu politiku* odlučilo je objaviti dokumentaciju o socijalnoj politici u programima političkih stranaka. Kako zbog uredničko-tiskarskih rokova to nismo uspjeli učiniti u broju 3–4 za 1999., činimo to nakon izbora u ovom broju.

Objavljivanje ovog dosjea uokvireno je dvostrukom nakanom. Naknadno objavljivanje dijelova programa političkih stranaka ima dokumentacijsku vrijednost. Tim će se dosjeom moći poslužiti ne samo istraživači socijalne politike, već i svi oni koji će iz ovih priloga moći očitati mnoge pojedinosti o specifičnostima društvenog razvoja Hrvatske na pragu novog milenija. S druge strane, vjerujemo da ovaj dosje može potaknuti kontinuiranu i relevantnu raspravu o socijalno-političkom razvoju Hrvatske, raspravu koja će biti zasnovana na ozbiljnoj i znanstveno fundiranoj analizi te na osnovi koje će se moći donijeti realan i ostvariv program rada. Time, zapravo, plediramo ne samo za strukturiranje političke programe (premda potpuno svjesni toga da su oni uvijek podložni presiji političke borbe i da je uvijek razumljiv raskorak predizbornih obećanja i postizborne realnosti), već i za daleko ozbiljnije i konkretnije programe rada, programe koji mogu iznjedruti i dugoročnu viziju i svakodnevna tehnička rješenja.

Potreba ovakvog pristupa zapravo je vrlo dobro ilustrirana priložima koji slijede. Tek je za manji dio programa moguće reći kako predstavljaju zaista dobre analize te kako nisu samo skup želja i općih mjesta. U većini slučajeva dijelovi programa teško mogu otkriti o kojoj je stranci riječ i za koje se ona konkretne opcije zalaže. Mogli bismo izreći ocjenu da je autorima većine programa pojam socijalne politike nejasan, tj. da ga oni restriktivno ili pak sasvim iskrivljeno shvaćaju. Ovdje nije riječ, dakle, o tome da se i Hrvatska suočava s onom nedavnom zapadnoeuropskom realnošću u kojoj će gotovo sve stranke zastupati dostignutu i neupitnu visoku razinu socijalne sigurnosti i podržavati vrlo slična rješenja. Vrijeme globalizacije i postmodernizma, tj. vrijeme novih rizika, prouzročilo je tektonske poremećaje u političkoj orijentaciji stranaka, ali nije poništilo njihove razlike – one su, zapravo, samo redefinirane u ozračju svuda dominantnoga liberalnog ili neoliberalnog trenda. A upravo je socijalna politika ono područje koje se strukturira pod određenijim i jačim utjecajem ideoloških razlika te povijesno-kulturnih specifičnosti. Proces formuliranja socijalne politike na razini Europske unije polazi od ove nezaobilazne pretpostavke. Stoga, ako ne od programa političkih stranaka, onda bi se od Programa rada Vlade Republike Hrvatske trebao očekivati barem jasno prepoznatljiv smjer djelovanja – smjer koji, primjerice, vrlo jasno polazi od "Ugovora za pravednu Hrvatsku", a kojim su već određeni neki gospodarsko-socijalni ciljevi. Taj se smjer, s druge strane, uopće ne može očitati iz iskaza u Programu Vlade, kako će se nastaviti mirovinska reforma (a to, valjda, znači reforma koja je započeta i već zakonski uobličena na osnovi prijedloga Svjetske banke – u osnovi neinspiriranoga europskim iskustvima), a da će daljnji koraci u mirovinskoj reformi biti usmjereni na stručnu pripremu i prilagođavanje europskoj okolini (a općepoznato je da unutar EU postoji više različitih mirovinskih sustava te da su oni posljednjih godina bili izloženi nizu reformi, sukladno svojim političkim i gospodarskim specifičnostima – čime se izraz o europskoj okolini pokazuje u još nejasnijem svjetlu). Dakle, čak ni činjenica nove otvorenosti i novih integracijskih mogućnosti, koje nagovještava politika nove Vlade, a što će zasigurno najviše utjecati na novi razvojni ciklus, novo zapošljavanje i perspektivno poboljšanje gospodarsko-socijalne situacije, ne

može zamijeniti studiozan rad na konkretizaciji socijalno-političkih mjera, niti može samo po sebi odrediti koji će se model/modeli socijalne politike razvijati u Hrvatskoj.

Kako su najvažnija pitanja socijalne politike (zapošljavanje, mirovinska reforma, socijalna davanja i sl.) uvjetovana gospodarskim razvojem jedan od osnovnih izvora za ovaj prilog predstavljao nam je časopis *Ekonomija* koji je objavio ekonomske programe političkih stranaka. Osim toga, koristili smo posebno tiskane programe nekih stranaka, odnosno programe ili izborne deklaracije koje su te stranke objavile na svojim *web* stranicama. Nismo konzultirali sve programske materijale stranaka, smatrajući da ovdje objavljeni prilozi dovoljno ilustriraju poziciju stranaka u odnosu na pojedine socijalne teme. Valja voditi računa i o tome da, zbog velike isprepletenosti socijalnih, gospodarskih i političkih tema, pojedini dijelovi programa mogu izgledati necjeloviti, jer su izvučeni iz neke druge, šire teme.

Prilozi koji slijede programski su materijali, objavljeni u predizborno vrijeme, šest stranaka vladajuće koalicije te najjače oporbene stranke. Na kraju objavljujemo dijelove Programa rada Vlade Republike Hrvatske.

IZBORNA DEKLARACIJA SOCIJALDEMOKRATSKE PARTIJE HRVATSKE I HRVATSKE SOCIJALNO-LIBERALNE STRANKE: NOVI SMJER HRVATSKE POLITIKE

Gospodarski razvoj i zapošljavanje

(...) HSLs i SDP će smanjiti porezna opterećenja, osigurati pravedniju raspodjelu poreznog tereta i stimulirati ulaganja oslobađanjem od poreza. To znači da će SDP i HSLs, u skladu s mogućnostima zemlje i novim razvojem, postupno smanjivati poreznu presiju na poduzeća i građane. Pravednija raspodjela poreznog tereta će se postići značajnim podizanjem neoporezivog dijela poreza na dohodak do visine potrebne za život prosječne obitelji uz istodobno uvođenje više poreznih stopa. Također će se razmotriti mogućnost oslobađanja od poreza na dohodak na onaj dio dohotka koji građani sa višim prihodima investiraju u novi razvoj i zapošljavanje. Dobit koja se reinvestira neće se oporezovati. Razmotrit će se mogućnosti uvođenja niže stope poreza na dobit.

Također će se smanjiti stope poreza na dodanu vrijednosti.

U najkraćem mogućem roku SDP i HSLs će nastojati smanjiti udio državnog proračuna i ukupne javne potrošnje u nacionalnom dohotku. To je jedna od pretpostavki pokretanja novog razvoja i novog produktivnog zapošljavanja. (...)

Zdravstvo i socijalna sigurnost

U najkraćem mogućem roku izvršit će se revizija poslovanja Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i Ministarstva zdravstva i osigurati što učinkovitija privatizacija u svim segmentima – od ordinacija do bolnica.

Omogućit će se obnova zdravstvene infrastrukture u ratom opustošenim područjima, jer je i to jedan od temeljnih uvjeta vraćanja stanovništva u te krajeve. Postupno će se ukidati monopol Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i omogućiti poslovanje i drugim osigurateljima. Bolnice će se kategorizirati, a njihovo poslovanje racionalizirati. Podržat će se razvoj primarne i polikliničko konzilijarne zaštite, osnivanje dnevnih bolnica i racionalno korištenje viška bolničkih kapaciteta. Osigurat će se plaćanje dugova ljekarnama u razumnom roku.

Problem osiguravanja sredstava za mirovine gorući je socijalni problem Hrvatske. Veliki broj ljudi prijevremeno je umirovljen ili je otišao u mirovinu dokupom staža. Tako se zbog pogrešne politike preranog umirovljenja broj umirovljenika od 1990. do 1999. popeo za 400.000 pa je u lipnju 1999. iznosio 940.000 i približio se broju zaposlenih. 548.014 umirovljenika prima mirovine u iznosu od 500 do 1.500 kuna.

Reformi mirovinskog sustava SDP i HSLs pridaju osobitu važnost. Cilj je reforme da umirovljenik, s potrebnim radnim stažom i određene dobi, prima mirovinu dovoljnu za dostojanstven život. Preuzimamo obvezu provođenja odluke Ustavnog suda o povratu duga umirovljenicima u roku od dvije godine, a osigurat ćemo ravnopravnost među umirovljenicima pri izračunu mirovine, redovitost mjesečne isplate mirovina, znatnije sudjelovanje umirovljenika u upravljanju imovinom Fonda radi uvida i mogućnosti odlučivanja o gospodarenju imovinom Fonda.

Društvo mora pomoći, u cijelosti ili do potrebne razine onim našim sugrađanima koji zbog svojih psihofizičkih nedostataka ne mogu sami zaraditi sredstva potrebna za dostojan život. Zbog toga je sadašnji sustav socijalne zaštite nužno preispitati u cjelini. Osobito je važno zaštititi vojne i civilne žrtve rata, djecu bez roditelja, osobito djecu palih branitelja, invalide rata, invalide rada, osobe s poteškoćama u razvoju.

Posebnu skrb usmjerit ćemo na: poticanje profesionalne i socijalne rehabilitacije invalida, otvaranje mogućnosti zapošljavanja invalida, poticanje davanja donacija drugima koje brinu za reintegraciju invalida u društveni život i uvođenje mjera porezne politike koje će motivirati potencijalne donatore. Za hrvatske branitelje invalide osigurat će se odgovarajući stambeni uvjeti, stalna psihosocijalna pomoć i podrška psihički traumatiziranim braniteljima, kao i osiguravanje istih zakonskih prava ranjenima u ratu kao i oboljelima u ratu.

IZBORNI PROGRAM SOCIJALDEMOKRATSKE PARTIJE HRVATSKE: POŠTENI, PRAVEDNO, PAMETNO

Socijalno-gospodarsko stanje

Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja u kojoj je državna politika vođena bez ikakve, javno obznanjene i jasne dugoročne gospodarske i socijalne politike, utemeljene na realističnoj strategiji gospodarskog i socijalnog razvika, te uz potpunu odsutnost razvojnih koncepcija i gospodarskih prioriteta.

U odnosu prema predratnom stanju Hrvatska bilježi smanjenje proizvodnje, a evidentno je i tehnološko zaostajanje u razvojnim tehnologijama. Razina bruto investicija u nas je među najnižima u tranzicijskim zemljama a vanjskotrgovinska bilanca neprestano se pogoršava. Posebno su težak problem visoka državna potrošnja i visoka nelikvidnost gospodarstva.

Pretvorba i privatizacija poduzeća odvijala se u uskom krugu osoba bliskih HDZ-u, koji su menadžerskim i drugim kreditima došli u vlasništvo nad poduzećima čija je vrijednost prije toga namjerno podcijenjena. Iz tih je tvrtki poslije iscrpljen sav kapital, a radna su mjesta u pravilu zatvarana. Stvorena su tajkunska carstva. Devijantno ponašanje, kriminal i korup-

ciju u gospodarstvu vlast tek sporadično suzbija, pukim najavama kampanja borbe protiv kriminala.

Naše je gospodarstvo pod iznimno visokim poreznim opterećenjem, koje sasvim destimulira poduzetništvo i otvaranje novih radnih mjesta. Zbog toga su, pored svega ostalog, strana ulaganja u Hrvatskoj simbolična, višestruko ispod prosjeka tranzicijskih zemalja, a značajan je i odljev domaćega kapitala.

Jedan od najporaznijih socijalno-gospodarskih rezultata aktualne vlasti jest enormna nezaposlenost, koja je dosegla 315.000 (više od 29% ukupno zaposlenih) i najviša je u tranzicijskim zemljama. Od 1989. godine ukinuto je više od 700.000 radnih mjesta, a broj zaposlenih smanjio se za 500.000. Oko 170.000 zaposlenih (15% od ukupno zaposlenih) plaću ne prima redovito, a kašnjenja dosežu i 55 mjeseci. Odnos aktivnog i uzdržavanog stanovništva krajnje je nepovoljan i već je 1999. dosegnuo omjer zaposlenih i umirovljenika 1:1.

Prosječne mirovine u Hrvatskoj dosežu tek oko 40% prosječnih plaća, dok su u 1990. godini iznosile oko 90%, čime je ta socijalna kategorija zapala u iznimno težak socijalni položaj.

Porazno je i epidemiološko stanje vezano za zlouporabe droga. Registriranih ovisnika ima više od deset tisuća, što je dvostruko više nego 1996. godine. Dobra granica je sve niža; među školskom mladeži je oko 35 posto svih ovisnika, a više od pedeset posto svih ovisnika mlade je od dvadeset godina.

Socijalna nesigurnost u najširem smislu od perspektiva zapošljavanja, školovanja djece, zdravstvene zaštite, do zaštićenosti u slučajevima radne nesposobnosti postaje sve općenitija pojava među građanima koji žive ili su živjeli od svoga rada.

Socijalna sigurnost i socijalna pravda

SDP namjerava osigurati cjelovit nadzor i reviziju pretvorbe. Pri tome treba razlikovati vlasnike dionica koji su svoje vlasništvo stekli na valjanoj pravnoj osnovi od onih koji su to učinili suprotno zakonu.

Pretvorbu obavljenu na kriminalan način treba poništiti, a otuđenu imovinu prenijeti u poseban Fond za gospodarski razvoj, zapošljavanje i rješavanje socijalnih problema (npr. povratak duga umirovljenicima). Sudionici slučajeva privatizacije i pretvorbe u kojima se ut-

vrđilo postojanje kriminala, mita i korupcije moraju biti pozvani da odgovaraju pred zakonom.

Radi stvaranja uvjeta za kvalitetan gospodarski razvitak, uz rješavanje socijalnih pitanja i problema, neophodno je izglasati zakonodavstvo kojim se uređuju radno-socijalni odnosi. Temeljni ciljevi moraju biti otvaranje novih radnih mjesta, poticanje kvalitetnog rada radnika, ali i obveza isplate plaća od koje radnik i njegova obitelj mogu dostojanstveno živjeti.

Od oporezivanja bit će izuzeta plaća potrebna za zadovoljenje egzistencijalnih potreba prosječne obitelji. Tek na prihode više od ovih treba obračunavati porez na dohodak, i to razvrstan na porezne razrede.

U Hrvatskoj mora biti ostvarena kvalitetna pojedinačna i kolektivna zaštita prava radnika putem sindikata i zaposleničkih vijeća, što uključuje i pravo na industrijske akcije. Radnici trebaju sudlučivati o poslovanju poduzeća, poglavito u pitanjima od interesa za rad, sigurnost radnog odnosa, zapošljavanja, plaća i dr.

SDP će dogovoriti društveni sporazum između predstavnika radnika, poslodavaca i Vlade koji bi trebao omogućiti njihovu suradnju radi gospodarskog razvitka, zapošljavanja i sveukupnoga društvenog napretka.

Zalažemo se da sindikati i poslodavci mogu, razmjerno svojoj reprezentativnosti, sudjelovati (bez prava odlučivanja) u postupku donošenja zakona iz područja radnog zakonodavstva u radnim tijelima Zastupničkog doma Sabora koja su matična za ova pitanja.

Ratificiranjem konvencija i drugih međunarodnih dokumenata koji se odnose na pitanja rada uskladit ćemo naše zakonodavstvo s europskim. Važno je ustanoviti radne sudove, ili barem vijeća u okviru redovnih sudova, za vođenje radnih sporova.

Izmjenom stečajnog zakonodavstva moraju se regulirati rokovi za provođenje stečaja. Stečajni postupci trebaju zaštititi radnike.

Pored navedenih, u radno-socijano područje bit će uključene i sve ovdje nespomenute mjere sadržane u Minimalnim predizbornim zahtjevima SSSH.

Reformi mirovinskog sustava hrvatski socijaldemokrati pridaju osobitu važnost. Cilj je reforme da umirovljenik, s potrebnom dužinom radnog staža i određene dobi, prima mirovinu dovoljnu za dostojanstven život. Pored

reforme mora se stvoriti zakonska podloga za provedbu odluke Ustavnog suda o povratku duga umirovljenicima. SDP preuzima obvezu da će u roku od dvije godine provesti odluku Ustavnog suda.

Reformirani sustav zdravstvene zaštite mora osigurati kvalitetnu bolničku i ambulansnu zaštitu stanovništva, ali i primjerene plaće za zdravstvene radnike. U skladu s tim ciljem, bit će potrebno racionalizirati i reorganizirati zdravstvene kapacitete, osigurati izvore potrebnih sredstava, financiranje, ali i voditi nadzor trošenja sredstava i korištenja medicinskih resursa u zemlji.

Motivacija za obranu početkom Domovinskog rata bila je pretežno idealistička i lišena koristoljublja. Tijekom vremena takva vrsta motivacije nije bila potkrjepljivana i ona se postupno pretvarala u najgoru vrstu utilitarističke motivacije – u rentijersku. Nepravdom i prekobrojnom podjelom činova i odličja, pretvaranjem zasluga u plaćena prava, promoviranjem nezaslužnih i zapostavljanjem zaslužnih, uništen je pozitivni sustav vrijednosti. Istodobno, realizacija prava branitelja cijelo vrijeme ne uspijeva doći razinu tih istih prava. SDP ocjenjuje da kvalitetniji programi na tri temeljna područja mogu, u skladu s općim poboljšanjem gospodarske situacije, s vremenom dati bolje rezultate u zbrinjavanju branitelja i njihovih obitelji. To su posebne mjere za zapošljavanje, obrazovanje i pomoć pri rješavanju psihosocijalnih problema.

Smatramo da je najkvalitetnija socijalna zaštita ona koja zdravim i sposobnim, ali nezaposlenim ljudima omogućuje što brže zapošljavanje. Međutim, društvo mora pomoći, u cijelosti ili do potrebne razine, onim našim sugrađanima koji zbog svojih psihofizičkih nedostataka ne mogu sami zaraditi sredstva potrebna za dostojan život. Zbog toga je sadašnji sustav socijalne zaštite nužno preispitati u cjelini. Osobito je važno zaštititi vojne i civilne žrtve rata (II. svjetskog i Domovinskog), djecu bez roditelja, poglavito djecu palih branitelja, invalide rata, rada i druge kategorije invalida, osobe zaostale u razvoju itd. U ovom segmentu ne smije biti diskriminacije.

Socijalna politika za suzbijanje zlorabe droga treba odrediti stajališta državne vlasti prema problemu ovisnosti. Temeljni ciljevi takve socijalne politike jesu: smanjenje broja novih ovisnika, povećanje broja ovisnika koji

održavaju apstinenciju, smanjivanje štete po zdravlje ovisnika i njegove socijalne integriranosti, omogućavanje kvalitetnijeg rada organima represije u borbi protiv organiziranoga kriminala i upotpunjavanje zakonske regulative radi bolje zaštite društva od posljedica zlouporabe droga.

Posebno naglašavamo da svi građani moraju biti stvarno, a ne samo formalnopravno, jednaki pred zakonom. Na jednake slučajeve moraju se primjenjivati jednake pravne norme. SDP se zalaže da sudovi i druga državna tijela, u okviru svojeg djelokruga, nepristrano, slobodno i bez ikakvog pritiska postupaju u skladu s Ustavom, zakonom i drugim propisima.

**SAVEZ SAMOSTALNIH SINDIKATA
HRVATSKE, SOCIJALDEMOKRATSKA
PARTIJA HRVATSKE I HRVATSKA
SOCIJALNO-LIBERALNA STRANKA:
UGOVOR ZA PRAVEDNU HRVATSKU**

kojim se ugovorne strane obvezuju na ostvarivanje sljedećih gospodarsko-socijalnih ciljeva:
(...)

III. Politika plaća i reforma poreznoga sustava

a) Sukladno međunarodnim standardima tripartitno utvrđivati najnižu plaću na razini egzistencijalnog minimuma, uzimajući u obzir ostvarenje bruto društvenoga proizvoda, plaća i troškova života;

b) Porezni sustav postaviti u stimulativnu funkciju gospodarskoga razvitka, njegova rastećenja, zapošljavanja itd., te u tome kontekstu razmotriti uvođenje diferenciranih stopa poreza na dobit i dohodak, te snižene stope PDV-a uz proširivanje nulte stope;

c) Uvesti progresivno oporezivanje dohoda, te porezne olakšice radi investiranja, otvaranja novih radnih mjesta, usvajanja novih proizvodnji za izvoz, tehnološke obnove i ekološke zaštite.

IV. Reforma sustava zapošljavanja

a) Osigurati potrebna financijska sredstva za poticajne mjere aktivnoga zapošljavanja;

b) Preustrojiti službe zapošljavanja u aktivne posrednike u zapošljavanju;

c) Uspostaviti tripartitno odlučivanje na svim razinama sustava zapošljavanja;

d) Uvesti poticajne promjene u poreznome sustavu s olakšicama za zapošljavanje teže zapošljivih kategorija radnika;

e) Stimulirati zapošljavanje u područjima Republike Hrvatske od posebne državne skrbi;

f) Utvrditi nacionalni socijalni minimum kao osnov za naknade za vrijeme nezaposlenosti;

g) Donijeti nacionalni program rehabilitacije osoba s invaliditetom.

V. Socijalna i zdravstvena sigurnost

a) Zajamčiti temeljnu zdravstvenu zaštitu svim građanima Republike Hrvatske;

b) Jamčiti redovitu isplatu naknada za vrijeme bolovanja, a zaposlenoj ženi zajamčiti pravo na iznos naknade po osnovi bolovanja u vrijeme porodiljnoga dopusta, polazeći od njezine prosječne zarade – ako je to za nju povoljnije;

c) Utvrđivanje naknada za vrijeme bolovanja vratiti na razinu od prije 1. lipnja 1999. godine;

d) Sustav obrazovanja temeljiti na suvremenim potrebama društva, načelu socijalne pravde te osigurati besplatno osnovno školovanje;

e) Izraditi modele stambene politike kojima će se hrvatskim obiteljima, a osobito mladima, omogućiti stjecanje krova nad glavom;

f) Sustavom socijalne skrbi osigurati socijalnu sigurnost svim građanima Republike Hrvatske, a osobito starijim osobama.

VI. Reforma mirovinskoga sustava

a) Utvrditi realne okvire mirovinskih reformi glede provedbe II. stupnja obveznog osiguranja;

b) Vratiti prava invalida rada na razinu od 1. siječnja 1999. godine.

VII. Izmjene i dopune Zakona o radu

a) Izmijeniti odredbe Zakona o radu koje se odnose na ostvarivanje prava na štrajk (npr. zbog neisplate plaća i dr.);

b) Propisati odgovornost pravne osobe i prekršajnu odgovornost odgovornih osoba zbog nepoštivanja Zakona o radu;

c) Propisati obvezu uredbe predaje obračuna plaće zaposleniku za svako obračunsko

razdoblje, uključivo i slučajeve kada plaću zbog bilo kojih razloga poslodavac nije isplatio po njezinoj dospjelosti;

d) Zajamčiti radničkim predstavnicima ravnopravno tripartitno upravljanje radničkim fondovima; mirovinski, zdravstveni, fond za pošljavanje;

e) Proširiti ovlasti zaposleničkih vijeća prema europskim standardima;

f) Ustrojiti rješavanje radnih sporova na žuran i učinkovit način pred radnim sudovima ili sudskim vijećima za radne sporove te omogućiti djelotvornu zaštitu prava radnika putem inspekcije rada;

g) Ustrojiti nezavisni sustav za posredovanje i mirenje u radnim sporovima;

h) Iznaci optimalne mehanizme za isplatu minimalnih plaća radnicima koji redovito ne primaju plaće;

i) Osigurati tarifnu autonomiju sindikata na svim razinama;

j) Osigurati utjecaj sindikata na proceduru proširenja valjanosti kolektivnih ugovora na sve zaposlene u djelatnostima, granama ili društvima;

k) Poticati skraćivanje radnog tjedna na 40 sati, te mogućnosti uvođenja fleksibilnoga radnoga vremena.

(...)

HRVATSKA NARODNA STRANKA: PRIJEDLOG BIRAČIMA. HRVATSKA 2000. GOSPODARSKI PROGRAM

Zapošljavanje

Hrvatska narodna stranka zapošljavanje drži temeljnim problemom hrvatskog gospodarstva i bitnim pitanjem strategije gospodarskog razvitka. Osnovna politika Vlade morala bi stimulirati održavanje postojeće razine zaposlenosti i novo zapošljavanje kroz novi razvoj.

Za stimuliranje zapošljavanja moguće su i nužne ove mjere, koje se mogu brzo provesti:

- smanjenje stope PDV-a na 18% uz uvođenje 0-te stope za određene kategorije proizvoda; restrukturiranjem i smanjenjem rashodne strane državnog proračuna to je moguće izvesti;

- oslobađanje od poreza na dobit za izravna ulaganja u otvaranje novih radnih mjesta;

- otvaranje javnih radova, kao mjera za dodatno zapošljavanje nezaposlenih, ali i za unapređivanje konkurentne sposobnosti svih onih djelatnosti i poduzeća koja u javnim radovima sudjeluju, odnosno kao mjera za subvencioniranje dijela poreza i doprinosa na plaće i omogućavanje barem jednom dijelu nezaposlenih da lakše prebrode vrijeme do punog zapošljavanja; šire pokretanje javnih radova da bi oni uspješno ispunili sve ciljeve također pretpostavlja socijalni konsenzus o njihovu otvaranju odnosno pokretanju;

- sniženje cijene novca i kredita;

- uvođenje najstrože štednje u trošenju sredstava iz državnog proračuna te njegovog smanjenja za 10% u 2000. godini, posebno na pozicijama izravnih troškova države (državna i županijska administracija, prekomjerna potrošnja vojske i policije, gradnja objekata iz proračuna i dr.) a uz podršku tzv. razvojnim pozicijama državnog proračuna (školstvo, znanost, zdravstvo, zapošljavanje, pravosuđe i dr.);

- smanjiti kapitalne izdatke za infrastrukturu utvrđivanjem prioriteta na srednji rok, a financiranje tako utvrđenih prioriteta trebalo bi osloniti na strane izvore u okvirima zadanog proračunskog deficita; takvom politikom bi se znatno potaklo zapošljavanje u privatnom sektoru;

- uvođenje parlamentarnog nadzora za sve proračune i sve proračunske pozicije;

- reformiranje rada državnih službi i institucija kao što su zavodi za zapošljavanje itd.;

- stimuliranje stanogradnje i drugih djelatnosti koje u visokom opsegu sadrže domaće učešće u vrijednosti proizvoda;

- skraćivanje radnog vremena i dr.

Problem duga umirovljenicima i mirovinska reforma

Problem dugovanja umirovljenicima ne može se riješiti samo reformom Mirovinskog fonda i njegovim pretvaranjem u Mirovinski investicijski fond uz podjelu dionica umirovljenicima i prenošenje dijela portfelja iz državnog vlasništva, iako takvu temeljitu i korjenitu reformu nužno treba provesti, uz jasno razdvajanje mirovinskog sustava od daljnjeg toka pretvorbe, odnosno spriječiti mogućnost da se preko Mirovinskog fonda ispod cijene privatizira dio vlasništva iz državnog portfelja.

Mirovine koje su nastale na načelu generacijske solidarnosti valja postupno realno povećavati na temelju sljedećih izvora:

- podrškom državnog proračuna putem restrukturiranja njegove rashodne strane;
- dinamičnim zapošljavanjem koje proistječe iz ubrzanog gospodarskog rasta;
- na temelju poreza na kapitalni dobitak.

Za sada je izvor na bazi restrukturiranja proračunskih izdataka, a izdašnost poreza na kapitalni dobitak i doprinosi ovise o oporavku i dinamiziranju gospodarskog razvitka.

HRVATSKA SELJAČKA STRANKA: KAKO SLUŽITI HRVATSKOJ – POLITIČKI PROJEKT ZA 21. STOLJEĆE. TEMELJNE ODREDNICE GOSPODARSKE STRATEGIJE HSS-a

Restrukturiranje poduzeća i politika zapošljavanja

Radi osposobljavanja domaćih poduzeća za međunarodnu konkurentsku borbu, posebice nakon ostvarivanja stratejskih političkih ciljeva:

- a) ulaska u WTO, te
- b) pristupa Europskoj uniji,

kao posebno važan sastavni dio ukupnih politika gospodarskog zaokreta bile bi:

- politike vlasničkog stabiliziranja hrvatskih tvrtki, te
- njihovo restrukturiranje i redimenzioniranje.

Hrvatski gospodarski subjekti su jedini, uz slovenske, u tranzicijske procese ušli dimenzionirani za neusporedivo veća unutrašnja tržišta nego što je to danas njihovo nacionalno tržište. Ta činjenica opredjeljuje vođenje odgovarajuće politike restrukturiranja i redimenzioniranja domaćih poduzeća.

U tom bi se procesu restrukturiranja omogućilo poduzećima optimaliziranje broja radnih mjesta i troškova radne snage.

Viškove radne snage, prema precizno utvrđenim kriterijima preuzele bi novoosnovana država:

- Agencija za restrukturiranje i javno zapošljavanje, te
- Konsolidacijski fond.

Te bi državne institucije imale cilj:

– apsorpiranje viška ponude s tržišta radne snage i preobuku tog viška za zanimanja budućnosti;

– privremeno zapošljavanje viška radne snage na suvremenim javnim radovima (javnim uslugama, internetu, arhivskim i arheološkim radovima i sl.);

– prikupljanje i upravljanje javnim i proračunskim sredstvima namijenjenim poticanju zapošljavanja.

Odgovorno upravljanje svakom pa tako i hrvatskom nacionalnom ekonomijom pretpostavlja oblikovanje konzistentne i ostvarive politike poticanja zapošljavanja.

Službena vladajuća politika porazno stanje zaposlenosti i svoje pogrešno upravljanje opravdava činjenicom političke tranzicije, te uporno tvrdi da se radna mjesta nisu gubila, već da su se spašavala.

HSS ne prihvaća takvo pasivno vođenje politike zapošljavanja, već se zalaže za politiku ubrzanog otvaranja novih radnih mjesta kroz:

- ubrzani gospodarski rast;
- otvaranja mogućnosti paralelnog zapošljavanja, skraćenog radnog tjedna, zapošljavanja kod više poslodavaca;
- snižavanja poreznog opterećenja dohoda od nesamostalnog rada;
- uvođenje mogućnosti zapošljavanja sa skraćenom satnicom i minimalnim poreznim opterećenjem (tzv. *part-time job*);
- stimuliranje samozapošljavanja putem državnih investicijskih fondova i garancijskih agencija;
- stimuliranje zapošljavanja starijih građana bez posla, koji posjeduju iskustvo, ali nemaju uvjete za odlazak u mirovinu.

IZBORNA DEKLARACIJA HRVATSKE SELJAČKE STRANKE

(...) Pogrešnom socijalnom i ekonomskom politikom umirovljenici su postali najugroženija kategorija građana. Stvorio se jedan od najnepovoljnijih odnosa između zaposlenih i umirovljenih osoba, te je nužno započeti mijenjati ovaj nepovoljan odnos odgovarajućim mjerama u našem gospodarstvu. Posebno je važno da se odmah ispravi počinjena nepravda umirovljenicima i zakonski regulira njihovo pravo na povrat duga, rokovi i način isplate kao što je

riješeno odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske.

HSS će se odlučno zalagati da se u praksi oživotvori ustavne odredbe o Hrvatskoj kao socijalnoj državi, koja svojim građanima jamči osnovnu socijalnu sigurnost i skrb, te jednake mogućnosti zadovoljenja egzistencijalnih potreba.

Zdravstvena zaštita, medicinska skrb i zdravlje naroda su temeljne pretpostavke skladnog razvoja svakog društva, pa je prijeko potrebno da se u Hrvatskoj primjerenim reformama prevlada veoma teško stanje u zdravstvu i osigura uspješan razvitak zdravstva uz ostvarenje zajamčenog ustavnog prava građana na obvezatnu zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje. (...)

ISTARSKI DEMOKRATSKI SABOR: IZLAGANJE NA 15. SABORU IDS-a

(...) Glavni zadatak Vlade je da vođenjem ekonomske politike osigura svojim građanima rast životnog standarda. To pravo svakog građana osigurava se jedino na način da mu se pruži mogućnost da radi i zaradi, stoga je u uvjetima današnje nezaposlenosti nužno voditi računa o:

- kreiranju novih radnih mjesta kao rezultatu stimulativne razvojne politike;
- očuvanju postojećih radnih mjesta;
- omogućavanju samozapošljavanja (malo i srednje poduzetništvo);
- smanjenju doprinosa (davanja) na plaće;
- definiranju stimulativnih mjera poslodavcima za zapošljavanje, kao što je oslobađanje davanja na plaće za novootvorena radna mjesta i zapošljavanje nezaposlenih;
- stvaranju efikasnog sustava za educiranje, usavršavanje i prekvalifikaciju kadrova.

Nezaposlenost treba promatrati kao društveni problem. Aktivnom politikom zapošljavanja i naknadama nezaposlenima sprječava se socijalna ugroženost radno sposobnog stanovništva.

Ekonomska politika koja bi dovela do sigurnosti ulaganja i omogućila upravljanje gospodarskim resursima sposobnima, a ne podobnima, potaknula bi kotač gospodarskog razvoja, a samim tim i novo zapošljavanje.

Država bi uvođenjem dodatnih mjera stimulacije nezaposlenih, putem olakšica gospo-

darskim subjektima za novo zapošljavanje, sredstva koja se danas troše za nezaposlene stavila u funkciju novog zapošljavanja.

IDS se zalaže za socijalnu politiku koja će osigurati socijalnu pravednost i humane odnose u društvu te sigurnost svim članovima društvene zajednice, a posebice socijalno najugroženijem i najslabijim kategorijama.

Osnova za svestranu i pravednu provedbu socijalne politike jest uspostava institucija suvremene socijalne države koja će biti rezultat koordinacije ekonomske i socijalne politike imajući za cilj osiguranje socijalnih potreba ne ugrožavajući gospodarski razvoj.

Institucije socijalne države trebaju osigurati potrebnu socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu svim građanima i društvenim skupinama.

Socijalno najugroženijim kategorijama kao što su stariji, hendikepirani, nemoćni, oboljeli, žrtve nasilja ili ovisnosti treba pružiti socijalnu skrb tako da im se omogući dostojanstven život, socijalna sigurnost, rehabilitacija, osposobljavanje na raznim područjima i aktivnostima s ciljem njihovog aktivnog integriranja u društvenu zajednicu.

IDS se zalaže za socijalne programe koji će posebno štiti obitelj s djecom. Društvenu pomoć i zaštitu potrebno je osigurati samohranim roditeljima i djeci bez roditelja.

IDS se bori protiv marginaliziranja umirovljenika i svih ljudi treće dobi koji trebaju dobivati pravičnu naknadu za svoj minuli rad.

U današnjoj situaciji dug prema umirovljenicima je jedan od najvećih moralnih tereta postojeće vlasti i jedna od najvećih obveza buduće. Dug se mora namiriti ili u novcu ili u vrijednosnicama koje su lako i povoljno unovčive (npr. dionice javnih državnih poduzeća), ali se problem umirovljenika rješava tek sustavom mirovina čija visina prati visinu plaća.

Najniža mirovina kao i najniža plaća moraju osigurati normalne uvjete za dostojan život, uz jednake kriterije za utvrđivanje mirovine za sve građane.

Svaki građanin ima pravo na kvalitetnu zdravstvenu zaštitu. IDS se zalaže za efikasan, ekonomičan i decentraliziran sustav zdravstvenog osiguranja koji je ostvariv privilegiranim sustavom fiskalne politike prema zdravstvu u cilju stvaranja materijalne i kadrovske osnove za poboljšanje kvalitete.

U cilju poboljšanja zdravstvenog standarda IDS je pokrenuo aktivnosti za razradu modela regionalnog zdravstvenog sustava i izgradnju moderne bolnice za potrebe građana Istre. (...)

LIBERALNA STRANKA: PRIJEDLOG GOSPODARSKOG PROGRAMA NOVE VLADE

Program zapošljavanja i tržište rada

Ocjena stanja

Program zapošljavanja Vlade doživio je potpuni slom. Samo u razdoblju rujan 1998./rujan 1999. broj nezaposlenih povećan je za 41.000.

Tržište rada karakteriziraju sljedeće brojke:

- ukupno zaposlenih	1,343.493
- ukupno zaposlenih u državnim službama na teret državnog proračuna	273.390
od toga	
školstvo	78.996
zdravstvo	73.663
- državna i javna uprava, vojska, policija, sigurnosne službe	120.390
- nezaposlenih	317.600
- zaposlenih, a ne dobivaju plaću više od 60 dana	169.000
- umirovljenika	978.521
- umirovljenika branitelja	26.000
- umirovljenih vojnika HV	2.600
- prosječna plaća svih zaposlenih	2.935 Kn

U sljedeće četiri godine uz niže navedene stope rasta potrebno je otvoriti oko 150.000 novih radnih mjesta. Međutim, prvenstveni zadatak u 2000. godini mora biti zaustavljanje rasta nezaposlenosti koja je u Hrvatskoj daleko najveća među svim europskim tranzicijskim zemljama.

Osnovne mjere za povećanje zaposlenosti moraju biti:

- ubrzani gospodarski rast sa stopom u kriznom razdoblju od 3-5%, a u razvojnom 7-9% godišnje;

- 80% novih radnih mjesta treba otvoriti u privatnom sektoru industrije, obrtništva, turizma i usluga. Zadržati ukupnu zaposlenost države poslodavca preraspodjelom radnih mjesta s povećanjem u zdravstvu, prosvjeti, socijalnoj

skrbi, pravosuđu i znanosti te smanjenjem u vojsci, policiji, sigurnosnim službama i klasičnoj državnoj upravi, naročito u županijskim strukturama, teritorijalnom reorganizacijom države i ukidanjem velikog broja malih općina nesposobnih za samostalan rad;

- smanjenje PDV-a na 18% uz povlaštene stope za turizam, stanogradnju i komunalne usluge na 6% i nultu stopu za osnovne prehrambene proizvode, lijekove i knjige;

- osnivanje posebne izvozno-razvojne banke u državnom ili kombiniranom vlasništvu;

- smanjenje opterećenja plaće za mlade i branitelje uz oslobađanje svih davanja osim za mirovinsko i zdravstveno osiguranje za pripavnike i početnike;

- poticanje suradnje sa stranim kompanijama u radno intenzivnim granama kao što su metalna, tekstilna, drvna industrija i građevinarstvo;

- zaustavljanje depopulacije sela povoljnim kreditima za otkup zemlje i poticanje proizvodnje te organizacijom otkupa poljoprivrednih proizvoda;

- poticanje razvitka otoka i zaobalja aktivnim mjerama razvitka proizvodnje i uslužnih djelatnosti;

- izrada cjelovite koncepcije razvitka jadranske obale;

- socijalni ugovor sa sindikatima i poslodavcima oko mjera za vezivanje rasta plaća za produktivnost i dobit;

- zastupljenost radnika u nadzornim odborima i kontrolnim mehanizmima u tvrtkama;

- posebno radno sudstvo;

- posebne poticajne mjere u oblasti plaća, stanogradnje i porezne politike u područjima od posebne državne skrbi;

- smanjenje komunalnih troškova u prve tri godine rada novih proizvodnih tvrtki i obrtništva;

- promjena Zakona o radu uz pravo radnika na štrajk zbog neispaćivanja plaća i dopri-nosa, slobodnom izboru mjesta za prosvjede;

- zaštita od prisilnog umirovljenja zaposlenih starijih od 50 godina. Ova grupacija zaposlenih raspolaže velikim radnim iskustvom koje treba iskoristiti na odgovarajući način;

- stipendiranje učenika za proizvodna i deficitarna zanimanja;

- naknade obrtnicima za obuku učenika;
- stroge sankcije za poslodavce koji ne izvršavaju sve svoje obveze prema zaposlenima.

Mirovinski sustav

Hrvatski mirovinski sustav karakteriziraju sljedeće činjenice prema podacima za travanj 1999.:

- Ukupan broj svih korisnika mirovina 1.001.065
- Ukupan broj umirovljenika bez vojske, branitelja i drugih 940.815
- Prosječna mirovina bez umirovljenika vojske i policije 1.323 Kn
- Prosječna mirovina umirovljenika hrvatske vojske 3.519 Kn
- Prosječna mirovina hrvatskih branitelja 5.159 Kn
- Samo 16% umirovljenika je ostvarilo puni radni staž.

Važno je napomenuti da 220.171 umirovljenika imaju prosječnu mirovinu ispod 750 Kn.

Iako je Vlada predložila osnovne principe mirovinske reforme trebat će hitno popraviti položaj najugroženijih kategorija umirovljenika i osigurati redovitost isplate mirovina što se po našem mišljenju može osigurati samo na taj način da ukupna sredstva za isplatu mirovina privremeno budu prebačena u državni proračun, dakle, da se ukinu doprinosi, a uvede porez za mirovine koji bi imao tretman PDV-a, poreza na dohodak i prireza. To bi istovremeno omogućilo preustroj glomaznog birokratskog aparata MIORH-a koji za svoje poslovanje troši veliki postotak mirovina, a nije u stanju osigurati redovitost i dinamiku isplate mirovina.

Osnovni principi poboljšanja položaja umirovljenika:

1) Provesti odluku Ustavnog suda o povratu neisplaćenih mirovina polazeći od sljedećih načela:

- za svakog umirovljenika posebno treba izračunati iznos sredstava koja mu trebaju biti vraćena (individualizacija duga);
- prvi korak treba biti podizanje mirovina na visinu predviđenu zakonom, a zatim započeti povratom dugovanja;
- ubrzanim tempom isplaćivati dugovanja za male mirovine i umirovljenike iznad 75 godina starosti;

- kod malih mirovina, naročito za seljake i obrtnike uključiti i djelomično rješenje preko socijalnih fondova i stimulirati sustav dohrana.

Za reguliranje mirovina i povrat dugovanja koristiti sljedeće izvore sredstava:

- sredstva iz privatizacije javnih poduzeća i poništene neregularne privatizacije;
- sredstva iz državnog proračuna;
- izdavanje državnih obveznica;
- sredstvima mirovinskih investicijskih fondova;
- namjenska inozemna sredstva.

Povrat bi se izvršio sukcesivno u sljedećih 10 godina.

2) Predvidjeti najmanje trostruko brži rast garantiranih i malih mirovina i povrat duga u odnosu na one koje su 50% iznad prosječnih

3) Do kraja mandatnog perioda osigurati minimalne mirovine od 1200 Kn.

4) Rast mirovina vezati s dvije trećine na rast BDP-a i jednu trećinu na rast troškova života.

5) Osigurati isplatu mirovina najkasnije do 10. u mjesecu.

6) Osigurati veću prisutnost i utjecaj umirovljenika na odluke Fonda mirovinskog osiguranja do preuzimanja u državni proračun kao i Hrvatskog fonda za privatizaciju.

7) Onemogućiti prisilna umirovljenja na teret mirovinskih fondova.

8) Za buduće generacije uvesti kombinaciju obveznog osiguranja, privatnih rentnih osiguranja i raznih vidova oročene štednje uz poredne olakšice s ciljem da u sljedećih 10 godina, za buduće umirovljenike ispod 40 godina starosti, obvezne mirovine budu izjednačene s dopunskim.

9) Zamjena doprinosa za mirovine porezom za mirovine te uključenjem i prihoda i rashoda sadašnjeg mirovinskog fonda u državni proračun.

Predloženim mjerama značajno bi se popravio prosječni iznos najnižih mirovina i započeo proces povratka duga umirovljenicima, po odluci Ustavnog suda, te smanjio sadašnji nedopustivi raspon od 11,5 puta između najniže i najviše prosječne mirovine na prihvatljivih i socijalno opravdanih 4,5 puta.

IZBORNI PROGRAM HRVATSKE DEMOKRATSKE ZAJEDNICE

Sadašnji i budući ciljevi HDZ-a

a) U gospodarstvu

(...) U ostvarivanju ovoga cilja HDZ će sukladno strategiji gospodarskog razvitka:

– poticati porast zapošljavanja, osobito mladih;

– poticati ulaganje u proizvodnju, poreškim i finansijskim rasterećenjem poduzetništva;

– smanjiti ukupno porezno opterećenje hrvatskog gospodarstva i ograničiti javnu potrošnju, vodeći računa o realnim mogućnostima i prioritetima, te redovnom podmirivanju obveza Državnog proračuna;

– poticati neposredna ulaganja i uvoz novih tehnologija u proizvodne programe;

– dovršiti stabiliziranje bankarskog sustava, poticati nacionalnu štednju i smanjenje kamatnih stopa;

– nastaviti svrhovitu i pravednu privatizaciju javnih poduzeća;

– stvarati pretpostavke za osposobljavanje modernog posloводства u poduzećima i poticati stvaranje zdrave poduzetničke klime;

– uklanjati naslijeđene navike ovisničkog ponašanja poduzetnika o državi;

– uravnotežiti mirovinski fond, osigurati redovitu isplatu mirovina i dovršiti reformu mirovinskih sustava;

– konsolidirati zdravstveni fond i osigurati zajamčenu razinu zdravstvene zaštite stanovništva;

(...)

b) U socijalnoj politici

HDZ će i nadalje podupirati zaštitu obitelji kao temeljne društvene zajednice, promičući međugeneracijsku solidarnost.

HDZ nikada neće odustati od brige i skrbi za sve hrvatske branitelje, žrtve i stradalnike Domovinskog rata, koji su najviše dali za slobodnu Hrvatsku.

HDZ će se zauzimati za:

– učinkovitiju primjenu poticajnih mjera za oživljavanje gospodarstva na oslobođenim hrvatskim područjima;

– intenziviranje otkupa kuća i stanova, te veću brigu o naseljenicima na područjima od posebne državne skrbi.

HDZ će i nadalje ustrajati na modernizaciji sustava zdravstva, obnovi i opremanju bolnica te zaštititi posebno osjetljivih kategorija pučanstva kao što su starije osobe, žene i djeca i osobe s posebnim potrebama.

HDZ će također i ubuduće poticati realni rast mirovina i urednost njihovih isplata dosljedno provodeći započetu mirovinsku reformu.

HDZ će se ustrajno i temeljito boriti protiv zlouporabe droge i svih bolesti ovisnosti, što je jedan od najvećih neprijatelja hrvatske mladeži, šireći svijest o štetnosti droga i potičući preventivni utjecaj obitelji, škole, uže socijalne okoline i Crkve na suzbijanju ovog zla.

HDZ će ostati vjeran ostvarenom dijalogu, na partnerskoj osnovi, sa svim bitnim predstavnicima socijalnih skupina, napose sa sindikatima, umirovljenicima, seljacima, udrugama iz Domovinskog rata, povratnicima, mladima,...

Dosljedno ćemo se i nadalje zauzimati za podizanje obrazovnog, znanstvenog i kulturnog standarda svih naraštaja.

PROGRAM RADA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE 2000.–2004. GODINE

Javne financije

(...) Porezni će sustav biti pravedan i neće biti instrument politike preraspodjele između gospodarskih sektora i subjekata.

Socijalna pomoć osigurat će se onome kome je potrebna. Izgradnjom sustava praćenja dohotka, imovine i korisnika socijalnih pogodnosti, žurnom revizijom prava osigurat će se zaštita od zlouporaba.

Različitim modelima podupirat će se restrukturiranje poduzeća koja imaju tržišnu perspektivu. Ukinut će se praksa saniranja poduzeća oprostom poreza i doprinosa. Vlada neće preuzimati dospjele kreditne obveze, niti će isplaćivati plaće zaposlenicima neuspješnih poduzeća.

Reformom mirovinskog i zdravstvenog osiguranja uz smanjenje ostalih vrsta javnih izdataka, osigurat će se da izvanproračunski fondovi što je manje moguće opterećuju središnji državni proračun. Mora se povećati disciplina

ubiranja prihoda tih fondova i stvoriti fiskalno održiv sustav, koji će se u manjoj mjeri oslanjati na doznake iz središnjega državnog proračuna. U 2000. godini predložiti će se zakon kojim će se utvrditi rješenja za vraćanje duga umirovljenicima.

Smanjenje rashoda državnog proračuna uz promjene u sustavu izvanproračunskih fondova vodit će smanjenju poreznog opterećenja stanovništva i tvrtki. Na taj će se način postupno ostvarivati novi smjer gospodarske politike. Smanjivat će se i opterećenje cijene rada. (...)

(...) Pravednost postojećega poreznog sustava unaprijediti će se podizanjem neoporezivoga dohotka do potrebne potrošnje prosječne hrvatske obitelji. U konačnici, obitelji slabijega imovnog stanja oslobodit će se plaćanja direktnih poreza. (...)

Radno pravo i socijalni dijalog

Pokrenut će se rad gospodarskog socijalnog vijeća, predstavnik radnika, poslodavaca i Vlade radi ostvarivanja gospodarskog razvoja, zapošljavanja i sveukupnog društvenog napretka. Osnovna pažnja usmjerit će se na novo zapošljavanje, prije svega u produktivnom privatnom sektoru i mladih ljudi, koji mogu dati presudan doprinos novom razvoju. Njihovo uključivanje u gospodarski i socijalni život, iz kojeg su do sada bili isključeni, stvara pretpostavke za demografski oporavak i suzbijanje raznih oblika socijalne patologije.

Primjenjujući europske standarde i međunarodne konvencije mijenjat će se i dopunjavati radno-socijalni zakoni. Cilj je cjelovito ostvarivanje radnih i socijalnih prava građana, pri čemu je sudjelovanje zaposlenika u odlučivanju od osobite važnosti za uspostavu usklađenih odnosa između poslodavaca i zaposlenika kao dijela političke kulture.

Vlada će svim zakonskim i drugim mjerama zaštititi pravo radnika na redovito primanje plaća. U stečajnim postupcima prvo će se morati namiriti plaće radnika i biti zaštićeni njihovi interesi.

Socijalna politika

Osnovni je cilj socijalne politike poboljšanje položaja najugroženijeg dijela stanovništva, među kojima su invalidi i druge osobe kojima je potrebna tuđa pomoć i njega i svi socijalno ugroženi građani. Oživljavanjem gospo-

darstva, novim zapošljavanjem i postupnim povećanjem sredstava unapređivat će se socijalna skrb i materijalni položaj socijalno ugroženih građana.

U mirovinskom osiguranju, kao bitnom sustavu socijalne sigurnosti, novo će zapošljavanje biti glavna materijalna potpora za poboljšanje položaja umirovljenika i stvaranje neophodnog prostora za nastavak mirovinske reforme. Daljnji koraci u mirovinskoj reformi bit će usmjereni na stručnu pripremu i prilagodavanje sustavima u europskoj okolini.

Redefinirat će se politika prema invalidima poboljšanjem njihovog materijalnog položaja, ujednačavanjem prava, obrazovanjem i rehabilitacijom, te osigurati njihovo djelatno uključivanje u društvo i pridonijeti očuvanju njihovog ljudskog digniteta.

Nastavit će se suradnja s međunarodnom zajednicom i pojedinim državama radi nastavka sklapanja bilateralnih ugovora te prihvaćanja i objavljivanja međunarodnih konvencija. Ostvarit će se transparentnost, osobito prihoda i rashoda za socijalne namjene. Reforme pojedinih sustava socijalne sigurnosti pripremat će se na temelju europskih standarda i uz participaciju udruga građana i strukovnih udruga, kako bi se o ključnim pitanjima postigao nacionalni konsenzus.

Hrvatski branitelji iz Domovinskog rata

Obveza hrvatske države je sveobuhvatna skrb za stradalnike iz Domovinskoga rata. Neravnomyernost u pravima, njihovo kumuliranje kod jednih, osobito u materijalnim pogodnostima koje prelaze društveno prihvatljive razine, i poteškoće u ostvarivanja prava i odlaganje donošenja rješenja kod drugih, također obvezuju Vladu da se izvrše dodatne promjene. Radi usklađivanja i ujednačavanja prava s raspoloživim sredstvima izvršit će se izmjene i dopune Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji te istovremeno s utvrđivanjem sredstava za pojedinu godinu odrediti prioritete u provedbi prava. Sukladno s postojećim poticajnim mjerama zapošljavanja, uz dodatnu prekvalifikaciju i školovanje, smanjit će se broj nezaposlelih hrvatskih branitelja, a za djecu poginulih, umrlih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja nakon završetka školovanja osigurati prednost kod zapošljavanja.

Intenziviranjem stambene izgradnje zbrinut će se obitelji poginulih, umrlih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja te invalida s visokim stupnjem invalidnosti. Osigurat će se visoki stupanj informiranosti svih hrvatskih branitelja o ostvarivanju njihovih prava. Nastavit će se financijska potpora udrugama sudionika i stradalnika Domovinskoga rata, uz provođenje sveobuhvatne financijske kontrole. Intenzivirat će se program pružanja psihosocijalne pomoći stradalnicima Domovinskoga rata i članovima njihovih obitelji te aktivnosti ekshumacije i identifikacije zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja. Sustavno će se promicati sve vrijednosti Domovinskoga rata.

Mladi i obitelj

Mladi su šansa za ovu državu koji mogu mijenjati hrvatsko društvo. Skrb za mladež i obitelj bit će predmet posebne pozornosti Vlade. Djeci i omladini moraju biti pružene sve mogućnosti skladnog razvoja u sigurnom i povoljnom okruženju, kao i kvalitetno obrazovanje.

Posebna pozornost posvetit će se provedbi novog zakona o doplatku za djecu, kojim se uvodi stabilniji sustav financiranja iz državnog proračuna i povećava obuhvat djece s pravom na doplatku. Izradit će se mjere za zaustavljanje trajnog odlaska mladih i obrazovanih u inozemstvo.

Vlada će utvrditi mjere socijalne politike za suzbijanje zlouporabe droga i odrediti stajališta državne vlasti spram problema ovisnosti. Temeljni ciljevi politike u ovom području su: smanjenje broja novih ovisnika, povećanje broja ovisnika koji održavaju apstinenciju, smanjivanje štete po zdravlje ovisnika, omogućavanje uspješne socijalne integracije, učinkovitije djelovanje organa represije u borbi protiv organizirane trgovine drogom i donošenje zakonske regulative radi bolje zaštite društva od posljedica uporabe droga.

Zdravstvo

Temeljni cilj politike razvoja zdravstva je uspostaviti racionalnu, kvalitetnu i djelotvornu

zdravstvenu zaštitu koja se temelji na načelu pravednosti u ostvarivanju prava na zdravstveno osiguranje i zdravstvenu zaštitu. Svrha je unapređenje zdravstvenog stanja ljudi i promocija zdravlja kao preduvjeta za opći boljitak društva u cjelini.

U ostvarivanju ovog zadatka u najkraćem će se roku izvršiti temeljita objektivna inventura funkcioniranja i organizacije zdravstva te revizija poslovanja Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Prioritetno će se poravnati dug prema zdravstvenim ustanovama, ljekarnama i drugim subjektima koji sudjeluju u radu i opskrbi zdravstva, revidirati postojeće stope PDV-a na medicinski materijal, lijekove i opremu, te dovršiti obnova u ratu oštećenih i dotrajalih zdravstvenih objekata. Za trajnije stabilno financiranje zdravstvenog sustava planira se temeljito dograditi sustav zdravstvenog osiguranja uvođenjem dodatnih osiguranja i drugih osiguravatelja osim HZZO. Stabilni sustav osiguranja uz definirana prava su temeljni uvjeti za postizanje uravnotežene, socijalno pravedne i kvalitetne zdravstvene zaštite.

Pokrenut će se proces dogradnje zdravstvenog sustava s težištem na općem obveznom zdravstvenom osiguranju koje osigurava definirani standardni program zdravstvene zaštite svim osobama putem institucija kompetentnog obiteljskog liječnika (primarne zdravstvene zaštite). Podržat će se razvoj polikliničko-konzilijarne službe kao spone između primarne i bolničke skrbi.

Bolnički sustav reorganizirat će se sukladno nacionalnoj epidemiologiji danas i projekciji za sljedeće desetljeće. Naglasit će se potpora programima za promicanje zdravlja (sredstva ovisnosti, pušenje, droge, alkoholizam) te programima preventivne zaštite (zubozdravstvene, kardiovaskularnih i malignih bolesti, šećerne bolesti, osteoporoze), zdravog načina života i samoočuvanja zdravlja. Pojačat će se briga za stručno osposobljavanje zdravstvenih djelatnika i za rukovođenje zdravstvenim ustanovama te stručni nadzor u zdravstvu.

LITERATURA

- Afrić, V. i Ujević, T. (1990.) Analiza sadržaja političkih programa političkih stranaka u Hrvatskoj (Izbori '90), *Revija za sociologiju* 1:11–34.
- Grada. Politički pluralizam u Jugoslaviji (1990.) *Naše teme* 3–4:601–942.
- Ekonomski programi političkih stranaka Republike Hrvatske krajem 1999. godine (1999.) *Ekonomija* 3:371–442.
- Izbori '99 – HDZ (1999.) [Http://hdz.hr](http://hdz.hr).
- Izbori 2000. (1999.) *SDP INFO*, broj 33, 10.12.1999.
- Izborna deklaracija HSS-a (1999.) [Http://www.hss.hr](http://www.hss.hr).
- Milardović, A. (prir.) (1997.) *Političke stranke u Republici Hrvatskoj. Politologija političkih stranaka*. Osijek-Zagreb-Split: Panliber.
- Okrugli stol: Ključni gospodarski, socijalni i politički problemi i njihova rješenja u predizbornim programima i platformama. Podloga za raspravu* (1999.) Zagreb: Institut za međunarodne odnose, Zagreb i Freedom House, Washington, Regional Office Budapest.
- Prijedlog gospodarskog programa nove Vlade* (1999.) Zagreb: Liberalna stranka, Odbor za gospodarstvo.
- Program rada Vlade Republike Hrvatske za razdoblje 2000.–2004. godine*. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, 8.2.2000.

Summary

SOCIAL POLICY IN THE PROGRAMMES OF POLITICAL PARTIES AND IN THE WORKING PROGRAMME OF THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA FOR THE PERIOD OF 2000–2004

Siniša Zrinščak

After the first multi-party elections in Croatia in 1990 aroused great interest for the programmes of the political parties, similar interest emerged only in the election campaigns for the general election in early 2000. This interest was the result of the economic and social problems of Croatia which had been subdued to some extent in every election after 1990, but which came to the forefront at that moment in time. An analysis of the programmes of the political parties has shown how all the parties paid great attention to social policy but only in a smaller number of cases was it clear what kind of social policy was advocated by an individual party. The publication of the material on social policy in the programmes of the political parties and in the programme of the new Government aimed to raise serious discussion of both the short-term and long-term perspectives of the social and political development of Croatia.

Key words: political parties, elections, social policy, Croatia.